

О. Ю. Терованесова,
к. е. н., доцент, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9323-8699>
Т. М. Куценко,
к. е. н., доцент, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7800-2987>
К. С. Трикоза,
магістр, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5381-1478>
М. О. Савченко,
студентка 4 курсу, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-9513-6793>

DOI: 10.32702/2306-6814.2023.7.86

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВИХ РІШЕНЬ СТРАТЕГІЧНОГО ХАРАКТЕРУ ПРИ ПЛАНУВАННІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

О. Terovanesova,
PhD in Economics, V.N. Karazin Kharkiv National University, Ukraine
T. Kutsenko,
PhD in Economics, Associate Professor, V.N. Karazin Kharkiv National University, Ukraine
K. Trykoza,
Master student, V.N. Karazin Kharkiv National University, Ukraine
M. Savchenko,
4 th year Student, V.N. Karazin Kharkiv National University, Ukraine

INFORMATION SUPPORT OF THE STRATEGIC FINANCIAL DECISIONS IN PLANNING OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITIES

У статті розглянуто особливості інформаційного компоненту під час використання методів експертних оцінок, у контексті прийняття фінансових та інших управлінських рішень при плануванні зовнішньоекономічної діяльності. Визначено механізм вибору вектору подальшого стратегічного розвитку організації на базі фінансових рішень. Проведено аналіз впливу інформаційного забезпечення на фінансовий результат зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Обґрунтовано особливості використання інформаційного ресурсу різними відділами для формування якісної комунікації під час впровадження будь-яких бізнес-проектів, що несуть для підприємства певне фінансове навантаження. Ключовим аспектом роботи став аналіз необхідності використання експертних методів для забезпечення прийняття фінансових рішень при плануванні зовнішньоекономічної діяльності, спираючись на інформаційну базу кожного відділу організації. Зокрема визначено переваги та недоліки даних інструментів із теоретичної точки зору. Обґрунтовано практичне використання експертних оцінок за методами Дельфі та ПАТ-ТЕРН для побудови алгоритму та рекомендацій щодо процесу планування та формування зовнішньоекономічної стратегії. Отримані результати дозволяють наглядно оцінити практичну цінність даних інструментів під час прийняття управлінських і фінансових рішень в зовнішньоекономічній сфері.

The process of planning of foreign economic activity should be based on the effective strategy that is able to systematize the current characteristics of the organization: the state of the financial sector, labor, production, marketing potential, R&D, etc. In this case, financial management is an important component of the successful foreign economic activity of the enterprise because it regulates the distribution of available resources and optimizes them to achieve the strategic goals. This management is implemented in the process of planning and making effective financial decisions which are aimed at obtaining more profit and avoiding controlled risks in the context of foreign economic activity. The article examines the features of the information component when using the methods of expert evaluations, in the context of making financial and other management decisions when planning of foreign economic activities. It is defined the mechanism for choosing the vector of further strategic development of the organization based on financial decisions. It is carried out the analysis of the influence of information support on the financial result of the enterprise's foreign economic activity. The peculiarities of the information resources using by various departments for the formation of high-quality communication during the implementation of any business projects that carry a certain financial burden for the enterprise are substantiated. The key aspect of the work was the analysis of the need to use the expert methods to ensure financial decision-making when planning of foreign economic activity based on the information base of each department of the organization. In particular, the advantages and disadvantages of these tools are determined from a theoretical point of view. It is substantiated the practical use of expert assessments based on the Delphi and PATTERN methods for building an algorithm and recommendations for the planning process and formation of a foreign economic strategy. The obtained results make it possible to visually assess the practical value of these tools when making managerial and financial decisions in the foreign economic sphere.

Ключові слова: інформаційне забезпечення планування зовнішньоекономічної діяльності, планування, фінансові рішення, експертні оцінки, метод Дельфі, метод ПАТТЕРН.

Key words: information support for planning foreign economic activity, planning, financial decisions, expert assessments, Delphi method, PATTERN method.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Будь-якому перспективному підприємству в процесі зовнішньоекономічної діяльності важливо розробити стратегію свого розвитку. Зазвичай вона базується на прийнятті певних управлінських, а зокрема фінансових рішень, які враховують усі ключові характеристики організації. Для того, щоб повною мірою вирішити актуальні питання, які висуюються під час побудови стратегії, важливо сформувати якісну інформаційну базу забезпечення зовнішньоекономічної діяльності та вміти ефективно її використовувати. Задля цього необхідно залучити кваліфікованих фахівців із різних відділів, які володіють різними інформаційними джерелами, аби максимально комплексно проаналізувати ситуацію на міжнародних ринках, існуючі проблеми в зовнішньоекономічній діяльності та врахувати усі ризики, що супроводжують стратегічні нововведення. Головною причиною цього є те, що усі зміни потребують залучення значного об'єму коштів та, відповідно, грамотного розподілу ресурсів. Керівництву важливо правильно сис-

тематизувати наявні пропозиції, які будуть висуватися учасниками обговорення. Ефективними інструментами планування зовнішньоекономічної діяльності є група експертних методів, яка дозволяє структурувати та обробити отриману інформацію. Їхнє різноманіття дозволяє обрати з них максимально зручну, відповідно до специфічних особливостей підприємства. Для повного розкриття вищевказаних питань у статті розглянуто теоретичні та практичні аспекти використання експертних методів у підприємницькій діяльності, а також вплив інформаційного компоненту та механізм його використання. Проведений аналіз дозволить визначити ступінь ефективності використання даної групи методів під час прийняття фінансових рішень стратегічного спрямування в зовнішньоекономічній сфері.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання ефективного використання інформації у контексті фінансового менеджменту розглядали О. В. Кнейслер [5], Б. О. Кондрат'єв [4], Т. О. Пасічник [8] та інші. Теоретичні та практичні особливості використання методів експертних оцінок досліджено широ-

Рис. 1. Складові інформаційного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства

Джерело: систематизовано авторами на основі [3].

ким колом фахівців, серед яких слід виокремити роботи І. В. Гонtareвої [1], Р. Ю. Олексієнка [7], Н. В. Кузьминчук [6], О. А. Даниленко [2] та ін. Однак, незважаючи що головною темою зазначених публікацій є дослідження методології проведення експертного оцінювання, проблематика визначення ступеня їхньої ефективності у контексті прийняття керівництвом рішень управлінського або фінансового характеру при плануванні зовнішньоекономічної діяльності потребує додаткового обґрунтування.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є дослідження інформаційного компоненту під час використання методів експертних оцінок, у контексті прийняття фінансових та інших управлінських рішень при плануванні зовнішньоекономічної діяльності.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Процес планування зовнішньоекономічної діяльності має базуватися на ефективній стратегії, котра здатна систематизувати поточні характеристики організації: стан фінансового сектору, трудовий, виробничий, маркетинговий потенціал, НДДКР тощо. У даному випадку фінансове управління виступає важливою складовою успішної зовнішньоекономічної діяльності підприємства, адже регулює розподіл наявних ресурсів та оптимізує їх для досягнення стратегічних цілей. Це управління реалізується в процесі планування та прийняття ефективних фінансових рішень, які спрямовані на отримання більшого прибутку та уникнення контрольованих ризиків в контексті зовнішньоекономічної діяльності [13]. Також поняття фінансового управління на практиці виступає першопричиною можливості досягнення бажаних прибутків бізнесу як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі. Отже, фінансові рішення — це рішення, які приймають менеджери щодо фінансів компанії, які стосуються придбання активів, фінансування та залучення коштів, щоденного управління капіталом та витратами тощо [16]. Загалом менеджери приймають фінансові рішення на основі проведення технічного аналізу або зібраної ринкової інформації [15]. Для прий-

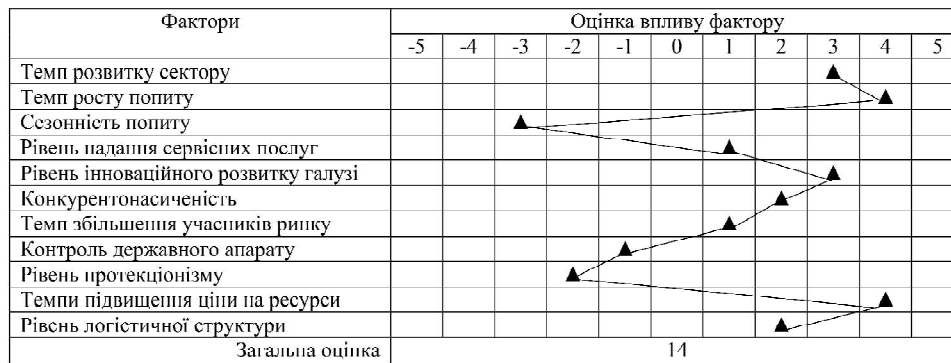
няття більш ефективних рішень фахівцям необхідно постійно оновлювати знання та навички, які стосуються конкретного фінансового питання, а також слідкувати за загальними тенденціями на вітчизняному та зарубіжному ринках, у разі, якщо підприємство охоплює зовнішньоекономічну діяльність. Як правило, побудова фінансової стратегії потрібна для прийняття окремого практичного рішення для підприємства, яке стосується його подальшого розвитку та може кардинально змінити його діяльність. Це пояснюється тим, що будь-які капітальні зміни потребують обліку ресурсів, їхнього подальшого розподілу та загального розуміння галузі та особливостей мікро- та макросередовищ у яких функціонує організація.

За визначенням Кірейцева Г. Г. інформаційне забезпечення процесу управління фінансами — це сукупність інформаційних ресурсів і способів їх організації, які необхідні та придатні для реалізації аналітичних процедур, що забезпечують фінансову сторону діяльності підприємства [3]. Кнейслер О. В. сутність поняття "інформаційного забезпечення" пояснюється, як система безупинного підбору інформаційних показників, які необхідні для здійснення планування, аналізу, обліку, контролю та ефективного управління при підготовці, прийнятті та реалізації фінансових рішень суб'єкта господарювання [5]. У статті Кондрат'єва Б. О. та Єршової Н. Ю. інформаційне забезпечення — це напрям управлінської діяльності, який полягає в розробці методів і форм роботи з інформацією, організації та контролю за інформацією з метою ефективного її зберігання, використання, а також обміну між системою і джерелами або користувачами інформації [4].

Отже, на основі аналізу існуючих тлумачень поняття "інформаційне забезпечення зовнішньоекономічної діяльності" трактується, як сукупність інформаційних ресурсів, які перебувають у стані безперервної обробки їхніми користувачами, задля досягнення поставленої мети та результатів економіко-господарської діяльності суб'єкта підприємництва в сфері зовнішньоекономічної діяльності. Управління фінансами спирається на інформаційну базу підприємства, яка складається на п'яти блоків, які відображені нижче на рис. 1.

Таким чином, в системі планування зовнішньоекономічної діяльності інформація, яка необхідна для забезпечення роботи підприємства на зовнішніх ринках має великі обсяги та за своїми характеристиками обробляється різними відділами. Отриману інформацію можуть опрацьовувати як внутрішні, так і зовнішні користувачі. До першої групи як правило належать керівництво підприємства та працівники функціональних відділів, що володіють інформацією, яка є комерційною таємницею організації. Зовнішні користувачі — це фізичні чи юридичні особи, котрі зацікавлені в результатах діяльності підприємства безпосереднім чином інвестори, акціонери, партнери, клієнти, податкові установи, а також опосередковано — ЗМІ, юридичні консультанти тощо. Спираючись на специфіку розгляду, прийняття фінансових рішень та інформації, яка для цього потрібна, варто зазначити, що в цьому випадку будуть задіяні більшою мірою внутрішні користувачі і частково зовнішні, зокрема,

Таблиця 1. Проведення оцінки стану комбікормового ринку в Латвійській Республіці

Джерело: розроблено авторами.

акціонери, інвестори та подібні. Для того, щоб систематизувати всю зібрану інформацію, для виконавців певного фінансового проєкту, доцільно використовувати експертні методи. Адже аналітичний відділ, наприклад, масштабного фермерського господарства має чітко враховувати особливості своєї галузі. Відповідно, до прийняття важливих фінансових питань необхідно залучати експертів із дотичних відділів: збути, виробництва, логістики тощо. Це забезпечить повноцінний розгляд проблеми та також сформує різні варіанти її вирішення. Завдяки цьому командою обирається найоптимальніший захід, який дозволить ефективніше витратити ресурси та з більшою імовірністю забезпечить результат від впровадження проєкту. Тому пропонуємо розглянути особливості використання експертних методів для планування зовнішньоекономічної діяльності та виокремити їхні переваги та недоліки, а також відслідкувати їхній взаємозв'язок із процесом обробки інформації та прийняття фінансових рішень.

Сутність планування зовнішньоекономічної діяльності з використанням експертних методів полягає в тому, що за основу береться або індивідуальна думка окремого експерта або цілої команди щодо напрямків зовнішньоекономічної діяльності, яка спирається на професійний, науковий та практичний досвід. Його мета — це збір та узагальнення усіх думок та пропозицій експертів з питань формування та вибору стратегічних напрямків зовнішньоекономічної діяльності для того, аби сформулювати кінцевий та найбільш обґрунтований висновок, який в подальшому стане доповненням до прийняття остаточного рішення. Головними перевагами експертних методів оцінки стратегічних напрямків зовнішньоекономічної діяльності є відносна простота проведення та отримання вузькопрофільної інформації без залучення великого обсягу ресурсів підприємства. Даний тип оцінки є універсальним та може бути використаним у контексті діяльності підприємства будь-якої галузі. Експертні методи вдало поєднуються з іншими математико-статистичними методами та дозволяють виокремити пріоритетні напрямки подальшої роботи. Згідно з дослідженнями компанії Cloverpop, що займається програмним забезпеченням, у 66% випадків команди приймають кращі рішення, ніж окремі індивідуальні експерти [12]. До недоліків експертного оцінювання слід віднести їх су-

б'єктивний характер оцінки, оскільки результати аналізу залежать від кваліфікації експертів, їх досвіду та світогляду, високу вартість та тривалість проведення, особливо тоді, коли виконується декілька турів, обмеженість застосування, випадках коли експертних знань недостатньо [6]. В процесі планування зовнішньоекономічної діяльності, як правило, найчастіше використовуються такі експертні методи: методи "комісій", колективної генерації ідей, Дельфі, ПАТТЕРН та матричний метод.

Застосування експертних методів в процесі планування зовнішньоекономічної діяльності розглянуто на прикладі діяльності ТОВ "Українське Зерно", що є один із лідерів виробництва, а також продажу, якісних комбікормів не лише на ринку України, а й за кордоном. ТОВ "Українське Зерно" займає третю позицію в Україні за експортом комбікормів для ферм і птахофабрик до Європейських країн, Близького Сходу та Африки [10]. В умовах нестабільної ринкової економіки в Україні та загалом стрімкого зниження обсягів товарообігу в країні, виробникам комбікормової продукції важливо розширювати ринки збути за кордоном та максимально швидко адаптуватися до нових умов. Тому за останні роки вітчизняні виробники комплексів харчування для тварин почали вести більш агресивну експортну політику. У контексті експортної діяльності ТОВ "Українське Зерно" розглянуто перспективність сільськогосподарського ринку Латвійської Республіки. За спрямуванням експорту з України Латвія посідає 15 позицію у 2021 році. До того ж агропромисловий комплекс є одним із ключових торговельних інтересів між Латвійською Республікою та Україною.

Для формування підготовчих рекомендацій до планування зовнішньоекономічної діяльності в контексті формування та реалізації стратегії прямого експорту комбікормової продукції на сільськогосподарський ринок Латвійської Республіки та інших країн, було використано два найбільш поширених експертних методи: метод експертних оцінок Дельфі та метод ПАТТЕРН. На першому етапі побудови стратегії виходу підприємства на комбікормовий ринок Латвійської республіки проведено оцінку рівня перспективності ТОВ "Українське Зерно" в новому ринковому середовищі. Для цього проведено аналіз за методом експертних оцінок, а саме — методом

Рис. 2. Побудова дерева цілей за принципом рекомендацій для підприємства ТОВ "Українське Зерно"

Джерело: розроблено авторами.

Дельфі [6]. Його сутність полягає в незалежному опитуванні експертів та формуванні спільної думки за відповідями більшості [14]. У ході виконання було виокремлено 11 факторів, котрі впливають на вибір нового зовнішнього ринку. Кожен з них можна оцінити у числовому проміжку від -5 до 5. Потім усі оцінки підсумовуються. На підприємстві ТОВ "Українське Зерно" опитано п'ять експертів із трьох відділів: відділ аналітики, відділ зовнішньоекономічної діяльності та відділ обслуговування. Результати опитування відображено в табл. 1. За результати опитування за методом Дельфі встановлено рівень перспективності комбікормового ринку Латвії для ТОВ "Українське Зерно". Загальна оцінка опитування становить 14 балів. Відповідно, відділу зовнішньоекономічної діяльності та керівництву доцільно розглянути ринок Латвії в контексті експортної діяльності свого підприємства.

Також під час формування стратегії чи проєкту зовнішньоекономічної діяльності важливо враховувати наявні ресурси та використовувати їх з максимальним ефектом для підприємства. Тому наступним етапом було формування командою експертів поступового алгоритму виходу підприємством на зовнішній ринок Латвійської Республіки та визначення найбільш пріоритетних напрямків дій із фінансової точки зору. Запропоновано основні сценарії удосконалення стратегії прямого експорту ТОВ "Українське Зерно" на базі методу ПАТТЕРН в системі планування зовнішньоекономічної діяльності. Дана методика належить до групи методів складних експертиз, головною властивістю якого є поділ кожного складного завдання на менші конкретні підпункти, які кількісно оцінюються експертами залежно їхньої значущості та впливу на очікуваний результат.

Поки кожна із виокремлених проблем не буде оцінена [9]. Кількість експертів, як правило, не має обмежень. Метод ПАТТЕРН буде ефективним: при плануванні науково-дослідних та дослідно-конструкторських розробок для досягнення цілей в умовах ризику та невизначеності; при виділенні функціональних підсистем; у прийнятті рішень за допомогою комп'ютерних програм. Основними етапами методу ПАТТЕРН є наступні [1]:

1. Складання сценарію розвитку проєкту.
2. Побудова дерева цілей.
3. Визначення критеріїв до кожного рівня дерева цілей.
4. Проведення опитування експертів.
5. Визначення вагомості критеріїв та коефіцієнтів значущості для характеристики вкладу кожного з них у розвиток проєкту.
6. Обробка результатів оцінки та подання результатів особам, які приймають рішення.

Перший крок застосування методу ПАТТЕРН (рис. 2) — це побудова дерева цілей, головною метою якого є удосконалення стратегії виходу ТОВ "Українське Зерно" на новий європейський ринок. Стандартно у своїй побудові воно має два рівні, проте залежно від складності проєкту можна сформувати й більше. На рис. 2 визначено три цілі зовнішньоекономічної діяльності на базі сформованих рекомендацій, які необхідно виконати, щоб побудувати ефективну стратегію виходу на зовнішній ринок.

У ході виконання роботи другим кроком буде визначення експертних оцінок "W" про вагу критерію та показник "V", який характеризує внесок конкретного завдання в забезпечення критерію (табл. 2—3). Сума коефіцієнтів відносної важливості для кожного рівня приймається за одиницю. Значимість завдання для до-

Таблиця 2. Визначення експертних оцінок на першому рівні ієрархії дерева цілей

Критерії	Експертні оцінки			
	W	V		
		Підвищення рівня презентації на ринку	Удосконалення асортиментної політики	Оптимізація собівартості продукції
Динаміка збільшення попиту на продукцію	0,41	0,44	0,23	0,33
Темп росту обсягів експорту	0,35	0,21	0,35	0,44
Рентабельність експортних операцій	0,24	0,19	0,3	0,51
Коефіцієнт зв'язку завдання (r_{ij})	-	0,3	0,29	0,41

Джерело: розроблено авторами.

Таблиця 3. Визначення експертних оцінок на другому рівні ієрархії дерева цілей

Критерії	Експертні оцінки									
	W	V								
		Розширення відділу ЗЕД	Підбір місцевого торгового агента	Систематична участь в міжнародних ярмарках	Посилення виготовлення корму для птиці та ВРХ	Збільшення довжини товарної лінії середнього та високого сегменту	Регулярний аналіз с/г сектору цільового ринку	Розширення бази постачальників сировини	Оптимізація співвідношення компонентів комбікорму	Зменшення відстані між виробником та постач.
Темп росту показника «закриття угоди»	0,45	0,29	0,5	0,21	0,37	0,35	0,28	0,23	0,65	0,12
Рентабельність продажу	0,3	0,35	0,4	0,25	0,4	0,32	0,28	0,29	0,4	0,31
Підвищення ступеня експортоорієнтованості	0,25	0,4	0,34	0,26	0,34	0,2	0,46	0,34	0,46	0,2
Коефіцієнт зв'язку завдання (r_{ij})	-	0,336	0,43	0,235	0,372	0,304	0,325	0,276	0,528	0,197

Джерело: розроблено авторами.

сягнення вищої мети у методі ПАТТЕРН визначається коефіцієнтом зв'язку (r_{ij}), що представляє суму добутків усіх критеріїв (W) на відповідний коефіцієнт внеску (V):

$$r_{ij} = \sum_0^K W \times V \quad (1),$$

де i — рівень, на якому перебуває завдання;
 j — завдання.

За вищевказаними оцінками у табл. 2 визначимо коефіцієнти зв'язку:

$$r_1 = 0,41 \times 0,44 + 0,35 \times 0,21 + 0,24 \times 0,19 = 0,3$$

$$r_2 = 0,41 \times 0,23 + 0,35 \times 0,35 + 0,24 \times 0,3 = 0,29$$

$$r_3 = 0,41 \times 0,33 + 0,35 \times 0,44 + 0,24 \times 0,51 = 0,41$$

Наступним кроком буде визначення експертних оцінок за другим рівнем ієрархії дерева цілей (табл. 3). Це необхідно для того, щоб визначити завдання, котрі важливо наділити найвищим пріоритетом під час побудови стратегії експорту, так як вони будуть мати найбільшу

вагу в контексті впливу на результат під час розробки стратегії виходу ТОВ "Українське Зерно" на ринок Латвійської республіки.

У результаті розрахунків одержуємо дерево цілей із вказаними оцінками коефіцієнтів зв'язку завдань, що відображено на рис. 3.

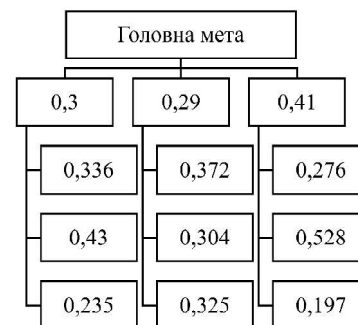

Рис. 3. Дерево цілей із вказівкою коефіцієнтів зв'язку завдань

У дереві цілей між завданнями та головною метою є ще один рівень, тому необхідно порахувати узагальнений коефіцієнт зв'язку, який можна визначити за формулою нижче:

$$R_{ij} = \prod_{i=1}^{G-1} r_{ij} \quad (2),$$

де R_{ij} — загальний коефіцієнт зв'язку для j -того завдання, що лежить на i -тому рівні;

G — кількість рівнів ієрархії дерева цілей;

r_{ij} — коефіцієнт зв'язку для j -того завдання, що лежить на i -тому рівні.

Визначимо узагальнені коефіцієнти зв'язку завдань за формулою 2:

$$R_{11} = 0,3 \times 0,336 = 0,01$$

$$R_{12} = 0,3 \times 0,43 = 0,129$$

$$R_{13} = 0,3 \times 0,235 = 0,07$$

$$R_{21} = 0,29 \times 0,372 = 0,107$$

$$R_{22} = 0,29 \times 0,304 = 0,088$$

$$R_{23} = 0,29 \times 0,325 = 0,094$$

$$R_{31} = 0,41 \times 0,276 = 0,113$$

$$R_{32} = 0,41 \times 0,528 = 0,217$$

$$R_{33} = 0,41 \times 0,197 = 0,081$$

За отриманими розрахунками, можна зазначити, що за експертними оцінками найбільш доцільний варіант удосконалення зовнішньоекономічної стратегії виходу підприємства ТОВ "Українське Зерно" на латвійський ринок — це оптимізація співвідношення компонентів комбікорму, що має найвищий коефіцієнт зв'язку ($R_{32} = 0,217$). Дана рекомендація дозволить знизити собівартість продукції без суттєвого зниження якості, за умови використання якісних складників, що є ключовою конкурентною перевагою підприємства. Наступними завданнями за ефективністю є підбір місцевого торгового агента ($R_{12} = 0,129$) та розширення бази постачальників зернової сировини ($R_{31} = 0,113$). Варто зазначити, що метод ПАТТЕРН завдяки своїй доступності є надійним інструментом для планування масштабних нововведень на підприємстві, так як достатньо зручно його використовувати на початковому етапі планування зовнішньоекономічної діяльності, оскільки від неї потребує значних грошових вкладень.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Отже, у контексті формування ефективної інформаційної бази планування зовнішньоекономічної діяльності підприємства доцільно використовувати методи експертних оцінок, зокрема: Дельфі та ПАТТЕРН, які є одними з найбільш поширеними у практичному застосуванні. На прикладі аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємства ТОВ "Українське Зерно", можна спостерігати, як інформаційне забезпечення, що охоплює фінансовий, маркетинговий, технологічний сектори, впливає на кінцевий результат експертизи. Різноманітність необхідної інформації потребує залучення експертів із різних відділів, аби максимально точно сформулювати план фінансових рішень керівництва та чіткий алгоритм подальших дій. Вихід на зовнішні ринки є масштабним процесом у контексті підприємства. Він

характеризується високим ступенем ризику та потребує достатнього фінансового контролю з боку виконавчої команди проєкту. Під час проведення будь-якої експертизи важливо забезпечити легкий обмін інформацією між працівниками усіх відділів через хмарні технології, які забезпечать легкий доступ до масиву даних. Тому, група експертних методів — це універсальне доповнення до всебічної діагностики організації. За їхніми результатами можна сформулювати алгоритм та рекомендації до впровадження будь-якого масштабного нововведення в процесі планування зовнішньоекономічної діяльності підприємства, що в подальшому дозволить врахувати його вплив на фінансовий потенціал організації.

Література:

1. Гонтарева І. В. Управління проєктами: підручник. Харків: ХНЕУ, 2011. 444 с.
2. Даниленко О. А. Використання можливостей методу експертних оцінок у експрес-діагностиці системи управління персоналом. Традиції та новації у розвитку сучасної соціологічної науки: дослідження молодих вчених: зб. матеріалів І Всеукр. наук.-практ. конф. Студентів, аспірантів та молодих учених, м. Київ, 27 лютого 2019 р. Київ: 2019. С. 7—9.
3. Кірейцев Г. Г. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. Житомир: ЖІТІ, 2001. 440 с.
4. Кондратьєв Б. О., Єршова Н. Ю. Інформаційне забезпечення управління діяльністю підприємства: теоретичні та практичні аспекти удосконалення. Модернізація економіки: сучасні реалії, прогностичні сценарії та перспективи розвитку: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., (м. Херсон, 28 квіт. 2020 р.). Херсон, 2020. С. 418—419.
5. Кнейслер О. В., Квасовський О. Р., Ніпаліді О. Ю. Фінансовий менеджмент: підруч. Тернопіль: Економічна думка, 2018. 478 с.
6. Кузьминчук Н. В., Куценко Т. М., Терованесова О. Ю. Методичні підходи до прогнозування попиту на експортно-імпорту продукцію. Причорноморські економічні студії: Економіка та управління національним господарством. 2020. Вип. 53. С. 31—37.
7. Олексієнко Р. Ю., Донець А. О. Місце експертної оцінки у прийнятті управлінських рішень. Економіка та суспільство. 2021. Вип. 26. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-59> (дата звернення: 08.02.2023).
8. Петруня Ю. Є., Літовченко Б. В., Пасічник Т. О. Прийняття управлінських рішень: навч. пос. Дніпропетровськ: УМСФ, 2015. 209 с.
9. Трикоза К. С. Використання методу паттерн для дослідження ефективності стратегії омніканального маркетингу в торговельному підприємстві. Інноваційний процес в умовах глобальних викликів: 2021 рік: за матеріалами круглого столу, 5 жов. 2021 р. Харків: НДІ ПЗІР НАПрН України, 2021. С. 148—154.
10. Українське Зерно: профіль бізнесу. Latifundist.com: веб-сайт. URL: <https://latifundist.com/kompanii/1009-ukrainskoe-zerno> (дата звернення: 08.02.2023).
11. Чернуха Т. С., Бунчикова Т. С. Стратегії та форми виходу консалтингової компанії на міжнародний ринок. Бізнес Інформ. 2021. Вип. 5. С. 48—56. URL:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2021_5_8 (дата звернення: 08.02.2023).

12. 5 ways managers can use finance to make better decisions. Harvard Business School Online: website. URL: <https://online.hbs.edu/blog/post/financial-decision-making> (дата звернення 08.02.2023).

13. Anh Thi Lan Nguyen, Duy Van Nguyen, Nam Hoang Nguyen. The relationship between financial decisions and equity risk. Heliyon. 2022. Vol. 8. № 8. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S240584402201324X> (дата звернення 08.02.2023).

14. Fink-Hafner, D., Dagen, T., Dousak, M., Novak, M., & Hafner-Fink, M. Delphi method: strengths and weaknesses. Advances in Methodology and Statistics, 2019. Vol. 16. № 2. P. 1—19. URL: <https://doi.org/10.51936/fcfm6982> (дата звернення 08.02.2023).

15. Mathews J.A. Strategy and the crystal cycle. California Management Review. 2005. Vol. 47. № 2. P. 6—32.

16. Types of Financial Decisions: what are Financial Decisions? Finance Management: веб-сайт. URL: <https://efinancemanagement.com/financial-management/types-of-financial-decisions> (дата звернення 08.02.2023).

References:

1. Hontareva, I. V. (2011), Upravlinnia proektamy [Project management], KhNEU, Kharkiv, Ukraine.

2. Danylenko, O. A. (2019), "Using the capabilities of the expert evaluation method in express diagnostics of the personnel management system", Tradytsii ta novatsii u rozvytku suchasnoi sotsiologichnoi nauky: doslidzhennia molodykh vchenykh Vseukrains'ka naukovo-praktychna konferentsiia studentiv ta molodykh uchenykh [Traditions and innovations in the development of modern sociological sciences: research of young scientists. All-Ukrainian scientific and practical conference of students and young scientists], Kyiv, Ukraine, pp. 7—9.

3. Kirejtsev, H. H. (2001), Finansovyj menedzhment [Financial management], ZhITI, Zhytomyr, Ukraine.

4. Kondratijev B. O., Iershova N. Ju. "Information support of enterprise management: theoretical and practical aspects of improvement", Modernizatsiia ekonomiky: suchasni realii, prohnozni stsenarii ta perspektyvy rozvytku Mizhnarodna Naukovo-praktychna konferentsiia [Modernization of the economy: current realities, forecast scenarios and prospects for development. International Scientific and Practical Conference], Kherson, Ukraine, pp. 418—419.

5. Knejsler, O. V., Kvasovs'kyj, O. R. and Nipialidi, O. Yu. (2018), Finansovyj menedzhment [Financial management], Ekonomichna dumka, Ternopil', Ukraine.

6. Kuz'mynchuk, N. V., Kutsenko, T. M. and Terovanosova, O. Yu. (2020), "Methodical approaches to forecasting demand for export and import products", Prychornomorvs'ki ekonomichni studii: Ekonomika ta upravlinnia natsional'nym hospodarstvom, vol. 53, pp. 31—37.

7. Oleksiienko, R. Yu. and Donets', A. O. (2021), "The place of expert assessment in management decision-making", Ekonomika ta suspil'stvo, [Online], vol. 26. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-59>.

8. Petrunia, Yu. Ye., Litovchenko, B. V. and Pasichnyk, T. O. (2015), Pryjniattia upravlins'kykh rishen' [Making management decisions], UMSF, Dnipropetrovs'k, Ukraine.

9. Trykoza, K. S. (2021), "Using the pattern method to study the effectiveness of the omnichannel marketing strategy in trade entrepreneurship", Innovatsijnyj protses v umovakh hlobal'nykh vyklykiv [Innovative process in the conditions of global challenges], Materialy kruhloho stolu [Materials of the round table], NDI PZIR NAPrN Ukrainy, Kharkiv, Ukraine, pp. 148—154.

10. The official site of the portal Latigundist.com (2023), "Ukrainian Grain: business profile", available at: <https://latigundist.com/kompanii/1009-ukrainskoe-zerno> (Accessed 8 February 2023).

11. Chernukha, T. S. and Bunchykova, T. S. (2021), "Strategies and forms of exit of consulting companies to the international market", Biznes Inform, [Online], vol. 5, pp. 48—56, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2021_5_8 (Accessed 8 February 2023).

12. The official site of Harvard Business School Online (2023), "5 ways managers can use finance to make better decisions", available at: <https://online.hbs.edu/blog/post/financial-decision-making> (Accessed 8 February 2023).

13. Nguyen, A., Nguyen, D. and Nguyen, N. (2022), "The relationship between financial decisions and equity risk", Heliyon, vol. 8.

14. Fink-Hafner, D., Dagen, T., Dousak, M., Novak, M. and Hafner-Fink, M. (2019) "Delphi method: strengths and weaknesses", Advances in Methodology and Statistics, vol. 16. (2). pp. 1—19.

15. Mathews, J. (2005), "Strategy and the crystal cycle", California Management Review, vol. 47 (2) pp. 6—32.

16. The official site of the portal Finance Management (2023), "Types of Financial Decisions: what are Financial Decisions?", available at: <https://efinancemanagement.com/financial-management/types-of-financial-decisions> (Accessed 8 February 2023).

Стаття надійшла до редакції 13.03.2023 р.

www.economy.nayka.com.ua

Електронне фахове видання

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Виходить 12 разів на рік

**Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)
Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292**

e-mail: economy_2008@ukr.net

тел.: (044) 223-26-28

(044) 458-10-73